

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Директор науково-педагогічної роботи
Майя НІКОЛАСВА

08 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН

Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

Галузь знань: *29 – Міжнародні відносини*

Спеціальність: *292 – Міжнародні економічні відносини*

Освітньо-професійна програма: *Міжнародні економічні відносини*

ОНУ
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн». – Одеса: ОНУ, – 2022. – 13 с.

Розробники: Якубовський С. О., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ.

Цевух Ю.О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від "21" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(Сергій ЯКУБОВСЬКИЙ)
(ім'я Прізвище)

Погоджено із гарантом
ОПП

(Тетяна РОДІОНОВА)
(ім'я Прізвище)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
Факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від "30" 08 2022 р.

Голова НМК

(Олег ХОРОШИЛОВ)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри світ. господарства і м.в

Протокол № 1 від "28" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(Сергій ЯКУБОВСЬКИЙ)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

_____
(ім'я Прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2	Галузь знань 29 – Міжнародні відносини (шифр і назва) Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>другий</u> (<u>магістерський</u>)	Дисципліна вільного вибору	Дисципліна вільного вибору
		Рік підготовки:	
		1-й	
		Семестр	
		2-й	
		Лекції	
		8	-
		Практичні, семінарські	
		22 год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	
Форма підсумкового контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: всебічне розуміння студентами змісту процесів впливу міжнародної міграції, у тому числі, трудової на економічний розвиток країн світу. В ході курсу студенти знайомляться з науково-методичними засадами дослідження процесів міжнародної міграції населення, вивчають основні терміни, поняття та сучасні міграційні кризи останніх років. Студенти навчаються проводити самостійні дослідження на тему наслідків міграції та грошових переказів для економік країн-донорів та реципієнтів робочої сили. Окрема увага приділяється міграційним потокам між Україною та приймаючими країнами у зв'язку з військовою агресією РФ проти України.

Завдання дисципліни:

- надати послідовний і систематичний виклад усього комплексу проблем, пов'язаних з міграційними відносинами в сучасному світі;
- ознайомити студентів з основами міжнародної трудової міграції;
- дослідити сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки;
- дослідити сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи;
- дослідити сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії;
- проаналізувати міграційні потоки з України, починаючи з лютого 2022 р.
- розглянути основні проблеми українських мігрантів та біженців у інших країнах;
- застосувати отримані знання, щоб презентувати результати власних досліджень.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

б) спеціальних/фахових (СК/ФК):

СК2. Здатність розробляти та аналізувати моделі розвитку національних економік і визначати їхню роль у сучасній світогосподарській системі.

СК9. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН5. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПРН7. Досліджувати й аналізувати моделі розвитку національних економік та обґрунтовувати заходи досягнення їх стратегічних цілей в умовах трансформації світогосподарських відносин.

ПРН14. Презентувати результати власних досліджень, шляхом підготовки наукових публікацій і апробацій на наукових заходах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати:*

- основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі;
- соціально-економічний зміст понять «мігрант», «трудоий мігрант», «біженець», «грошові перекази мігрантів»;
- сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи;
- сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки;
- сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії;
- як проводити дослідження на відповідному рівні.

вміти:

- виявляти сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи;
- досліджувати тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки;
- аналізувати тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії;
- проводити аналіз міграційних потоків між Україною та приймаючими країнами у зв'язку з військовою агресією РФ проти України;
- проводити аналіз наслідків грошових переказів мігрантів;
- застосовувати отримані знання та презентувати результати власних досліджень під час проведення занять та на наукових заходах.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Міжнародна міграція населення як одна з форм сучасних міжнародних економічних відносин.

Тема 1. Міграція людських ресурсів. Різні підходи до пояснення поняття «міграція людських ресурсів». Чинники та наслідки міграції. Тракткування термінів «мігрант», «трудоий мігрант», «біженець», «грошові перекази мігрантів» у міжнародних документах. Основні глобальні особливості і наслідки міграційних процесів.

Тема 2. Основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі. Динаміка зростання кількості мігрантів у світі та в окремих регіонах, зокрема. Країни, що є найбільшими центрами тяжіння мігрантів (США, Німеччина, Саудівська Аравія, ін.). ТОП-20 країн походження мігрантів (Індія, Мексика, ін.). Основні причини збільшення чисельності емігрантів.

Тема 3. Міграційна політика в умовах глобалізації світової економіки. Процеси формування систем міжнародного поділу праці. Міграція трудових ресурсів і капіталу як один з способів формування світового ринку праці. Міграційна політика ЄС. Регулювання міграції у країнах Північної Америки. Регулювання міграції у деяких країнах Азії.

Тема 4. Розвиток та сучасний стан міграційних процесів в Україні та закордоном. Динаміка зовнішньої міграції українських громадян. Причини еміграції населення, зокрема трудових ресурсів, з України. ТОП-10 країн призначення українських мігрантів в умовах військової агресії РФ проти України.

Змістовий модуль 2. Міграція та економічний розвиток країн.

Тема 5. Взаємозалежність між міграцією та економічним розвитком країн. Економічна обґрунтованість залучення іноземної робочої сили до США, Канади, країн Європи та Азії. Аналіз статистичних даних стосовно міграційних процесів у світі. Наукові методи дослідження впливу міграції на ВВП країн-реципієнтів. Наслідки грошових переказів мігрантів.

Тема 6. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки. Причини міграції населення у США та Канаду. Дослідження впливу іммігрантів на ринок праці та економічне зростання країн Північної Америки. Динаміка міграції українських громадян у США та Канаду.

Тема 7. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи. Причини міграції населення до країн Європи. Динаміка міграції українських громадян до країн Європи. Дослідження впливу іммігрантів на ринок праці та економічне зростання країн Європи.

Тема 8. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії. Причини міграції населення з країн Азії та навпаки. Динаміка міграційних потоків з країн Азії. Саудівська Аравія як країна призначення мігрантів. Індія як найбільша країна походження мігрантів у світі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		о	л	п/с	лаб		сп	о	л	п/с
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Міжнародна міграція населення як одна з форм сучасних міжнародних економічних відносин										
1. Міграція людських ресурсів	8		2	-	6					
2. Основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі	12		4	-	8					
3. Міграційна політика в умовах глобалізації світової економіки	12		4	-	8					
4. Розвиток та сучасний стан міграційних процесів в Україні та закордоном	12		4	-	8					
Разом за змістовим модулем 1	44		14	-	30					
Змістовний модуль 2. Міграція та економічний розвиток країн										
5. Взаємозалежність між міграцією та економічним розвитком країн	10	2	2	-	6					
6. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки	12	2	2	-	8					
7. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи	12	2	2	-	8					
8. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії	12	2	2	-	8					
Разом за змістовим модулем 2	46	8	8	-	30					
Усього годин	90	8	22	-	60					

**5. Теми семінарських занять.
Семінарські заняття не передбачені.**

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міграція людських ресурсів	2
2	Основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі	4
3	Міграційна політика в умовах глобалізації світової економіки	4
4	Розвиток та сучасний стан міграційних процесів в Україні та закордоном	4
5	Взаємозалежність між міграцією та економічним розвитком країн	2
6	Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки	2
7	Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи	2
8	Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії	2
	Разом	22

**7. Теми лабораторних занять
Лабораторні заняття не передбачені.**

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1	Міграція людських ресурсів / Підготовка до практичного заняття	6
2	Основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі / Підготовка до практичного заняття	8
3	Міграційна політика в умовах глобалізації світової економіки / Конспектування нормативних документів	8
4	Розвиток та сучасний стан міграційних процесів в Україні та закордоном / Підготовка до практичного заняття	8
5	Взаємозалежність між міграцією та економічним розвитком країн / Підготовка і захист реферату	6
6	Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки / Підготовка до практичного заняття	8
7	Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи / Підготовка і захист презентації	8
8	Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії / Підготовка до практичного заняття	8
	Разом	60

9. Методи навчання.

Дискусія, обговорення проблемних питань, ділова гра, виконання самостійних завдань, конспектування, підготовка і захист презентації, підготовка і захист рефератів.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань; оцінювання завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, оцінювання презентації і реферату.

Періодичний контроль: письмовий тест після кожного змістовного модуля.

Підсумковий контроль: іспит.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Відмінно (90-100). Студент відповідав на практичних заняттях, здав усі завдання і написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст поняття «мігрант», «міжнародна міграція», «біженець», «грошові перекази мігрантів». Знає основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі. Володіє знаннями про сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи, Північної Америки, Азії. Вміє проводити аналіз міграційних потоків між Україною та приймаючими країнами.

Добре (75-89). Студент відповідав на практичних заняттях, здав більшу частину завдань, написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст понять «мігрант», «міжнародна міграція», «грошові перекази мігрантів». Знає основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі. Володіє знаннями про сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи, Північної Америки, Азії.

Задовільно (60-74). Студент здав окремі вирішені справи, написав не всі періодичні контролі. Розуміє соціально-економічний зміст понять «мігрант», «міжнародна міграція», «біженець», «грошові перекази мігрантів». Знає основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі та динаміку міграційних потоків між Україною та приймаючими країнами..

11. Питання для підсумкового контролю

1. Міграція людських ресурсів.
2. Підходи до пояснення поняття «міграція людських ресурсів».
3. Чинники та наслідки міграції, «біженець», «грошові перекази мігрантів» у міжнародних документах.
4. Основні глобальні особливості і наслідки міграційних процесів.
5. Основні тенденції міграційних відносин в сучасному світі.
6. Динаміка зростання кількості мігрантів у світі та в окремих регіонах, зокрема.
7. Країни, що є найбільшими центрами тяжіння мігрантів (США, Німеччина, Саудівська Аравія, ін.).
8. ТОП-20 країн походження мігрантів (Індія, Мексика, ін.).
9. Основні причини збільшення чисельності емігрантів.
10. Міграційна політика в умовах глобалізації світової економіки.
11. Процеси формування систем міжнародного поділу праці.

12. Міграція трудових ресурсів і капіталу як один з способів формування світового ринку праці.
13. Міграційна політика ЄС.
14. Регулювання міграції у країнах Північної Америки.
15. Регулювання міграції в країнах Азії.
16. Розвиток та сучасний стан міграційних процесів в Україні та закордоном.
17. Динаміка зовнішньої міграції українських громадян.
18. Причини еміграції населення, зокрема трудових ресурсів, з України.
19. ТОП-10 країн призначення українських мігрантів в умовах військової агресії РФ проти України.
20. Взаємозалежність між міграцією та економічним розвитком країн.
21. Економічна обґрунтованість залучення іноземної робочої сили до США, Канади, країн Європи та Азії.
22. Аналіз статистичних даних стосовно міграційних процесів у світі.
23. Наукові методи дослідження впливу міграції на ВВП країн-реципієнтів.
24. Наслідки грошових переказів мігрантів.
25. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Північної Америки.
26. Причини міграції населення у США та Канаду.
27. Дослідження впливу іммігрантів на ринок праці та економічне зростання країн Північної Америки.
28. Динаміка міграції українських громадян у США та Канаду.
29. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європи.
30. Причини міграції населення до країн Європи.
31. Динаміка міграції українських громадян до країн Європи.
32. Дослідження впливу іммігрантів на ринок праці та економічне зростання країн Європи.
33. Сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Азії.
34. Причини міграції населення з країн Азії та навпаки.
35. Динаміка міграційних потоків з країн Азії.
36. Саудівська Аравія як країна призначення мігрантів.
37. Індія як найбільша країна походження мігрантів у світі.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумковий контроль

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Сума балів
30	30	40	100

Поточний та періодичний контроль

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
5	5	5	5	5	5	5	5	60
Контрольна робота за змістовим модулем 1 – 10				Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 10				

T1, T2, ... T8 – теми змістових модулів

*Примітка: У ході поточного контролю студент може отримати по 30 балів за кожним змістовим модулем (виконання самостійних завдань, відповіді на практичних заняттях, контрольна робота). Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 10 тестових завдань і повністю відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал. Фінальна оцінка з навчальної дисципліни це сума балів за поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
85 – 89	B	Добре	
75 – 84	C		
70 – 74	D	Задовільно	
60 – 69	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн».

Силабус «Вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн».

Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. — 139 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Стаканов Р. Д. Сучасні міграційні тенденції в США в контексті регіональної інтеграції в рамках НАФТА. *International Relations, part "Economic Sciences"*. 2017 р. №10. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3112
2. Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. — 139 с

3. Цевух Ю.О. Якубовський С.О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн: монографія. Одеса: Одес.нац.ун-т імені І.І, Мечникова. 2017 – 235 с.
4. Шергіна Л. А., Бурма Ю.В. Вплив міграції людських ресурсів на економічний розвиток країн. *Економічні студії – науковий журнал Львівської економічної фундації*. 2018 р. №1 (19) . – С. 88-92.
5. Dominese G., Yakubovskiy S., Tsevukh J., Rodionova T. Impact of International Migration Flows on the European Union and Ukraine. *Transition Studies Review*. 2020. Vol. 27(2). URL: <https://transitionacademiapress.org/jtsr/article/view/301> (accessed 24.03.2023).
6. Hou F., Picot G., Xu L. The labour market outcomes of economic immigrants in the skilled trades. *Economic and Social Reports*, Nov.24 - 2021. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/36-28-0001/2021011/article/00003-eng.htm>
7. Migration and Development Brief 37. *World Bank Group*. November 2022. URL: <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-37> (accessed: 10.04.2023)
8. Migration and Development Brief 37. *World Bank Group*. November 2022. URL: <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-37> (accessed: 10.02.2023)
9. Report on the human rights situation in Ukraine. 1 February – 24 March 2023. *United Nations. Human rights*. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ukraine/2023/23-03-24-Ukraine-35th-periodic-report-ENG.pdf> (accessed 27.08.2023)

Додаткова

1. Міграція в Україні: цифри і факти. *Міжнародна організація з міграції (МОМ)*, 2021. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/resources/mihratsiya-v-ukrayini-tsyfry-i-fakty-2021> (дата звернення: 10.03.2023)
2. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України №761-VIII від 5.11.2015. Редакція від 31.03.2023. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 49-50, ст.463. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text> (дата звернення: 03.08.2023).
3. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. *Національний Банк України. Дослідження*. Грудень 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf (дата звернення: 1.03.2023)
4. Цевух Ю. О. Бобришева В. В. Актуальні тенденції ринку праці Європейського Союзу. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції менеджмент, аудит і фінанси: стан, перспективи та розвиток*. 2021. С.9-14.
5. Цевух Ю.О., Крупиця А.С. Сучасний стан міграційних процесів у країнах Вишеградської четвірки. *30 років Вишеградської четвірки – економічна оцінка розвитку країн: досягнення, перспективи та уроки для України: матеріали міжн. наук. круглого столу кафедри менеджменту та Інституту права, економіки та міжнародних відносин, присвячений 30-річчю Вишеградської четвірки (19 лют.2021 р.)*. / під ред. д.е.н., проф. Т. В. Деркач, д. ф.-м. н., проф. М. П. Ковален-

- ко. Міжнародний гуманітарний університет. Одеса: МГУ. 2021. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30922> (дата звернення: 1.03.2023)
6. Цевух Ю. О., Крупиця А. С. Вплив грошових переказів мігрантів на економіку країн Центральної та Східної Європи. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет- конференції* (Харків, 10 лист. 2022 р.) / Державний біотехнологічний університет. Харків, 2022. С. 173-176.
7. EU migration and asylum policy. European Council. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/> (accessed 25.08.2023)
8. Tsevukh Y., Bobrysheva V., Krupytsia A. The impact of labour market on migration process in the Central and Eastern Europe. *Економіка та суспільство: ел. журнал*. 2021. № 32 С. 1-6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/32> (дата звернення: 1.02.2023).

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm/ (дата звернення: 01.08.2023)
2. European Commission. *Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. (дата звернення: 01.08.2023).
3. International Organization for Migration. *Data and Research*. URL: <https://www.iom.int/> (дата звернення: 02.08.2023).
4. Migration Policy Institute. *Publications*. URL: <https://www.migrationpolicy.org/> (дата звернення: 01.08.2023).
5. The World Bank. *The World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 01.08.2023).
6. United Nations. *Human rights*. URL: https://www.ohchr.org/en/migration?gclid=Cj0KCQiArsefBhCbARIsAP98hXT4UNm71iF4RIawowFfCvb_2SbkdNuJC6VJfoU_0Ph0NWQSB36X5pUaAmiFEALw_wcB (accessed 27.07.2023).